

SŁOWO WSTĘPNE

Komizm to jedna z najbardziej klasycznych kategorii literackich, a zarazem najtrudniej uchwytnych. Jest niełatwy do definiowania (pomimo wielu prób stworzenia jego opisu), jednocześnie podlegał wielorakim przemianom – zarówno estetycznym, jak i pozaliterackim (socjologicznym, kulturowym etc.). Zdolność do śmiechu i potrzeba komizmu są cechami, które odróżniają gatunek ludzki od reszty stworzenia. Oczywiście jest więc, że mają one swoje miejsce w literaturze od czasów najdawniejszych.

W niniejszym tomie „Colloquia Litteraria” przyglądamy się komizmowi na przestrzeni różnych epok i w różnych gatunkach, a także jego różnorodnym funkcjom.

Monika Miazek-Męczyńska pokazuje, że od Apulejusza aż do współczesnego stand-upu podstawowa funkcja śmiechu pozostaje niezmienna – ma ona charakter katartyczny, zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i społecznym. Głęboko ludzki charakter humoru powoduje, że komizm dotyka bardzo różnych obszarów. Właśnie o „kobiecej materii komicznej” pisze w artykule otwierającym ten numer Beata Gaj. Podstawowe doświadczenie płci jest jednak jedynie punktem wyjścia do satyry obecnej w szesnasto- i siedemnastowiecznej publicystyce wczesnołacińskiej dotyczącej reformacji. Z tego samego okresu pochodzą *Icones* Theodora de Bèze, które zawierają serię emblematów. Ten popularny w XVII w. gatunek literacki w kontekście reformacyjnych sporów teologicznych analizuje w dziale „Varia” Dominika Budzanowska-Weglenda.

Różnorodność humoru doprowadziła do odmiennych form komicznych. W rozmowie Wojciecha Kudyby z Anną Krasowską na temat szmoncesu – jego fenomenu, a także obecnego zaniku – analizie

poddana zostanie forma tego rodzaju humoru. Z kolei Tomasz Korpysz pokazuje, jakie techniki rymowania stosował w swoich satyrach Andrzej Waligórski.

Komizm dotyczy również tych obszarów życia, które wydają się dalekie od śmieszności. Wiktoria Wilczak podejmuje refleksję nad tekstem *O oplakiwaniu umarłych* Lukiana z Samosat, gdzie w sposób satyryczny pokazane zostały greckie obrzędy pogrzebowe. Z kolei Miłoslawa Krogulska analizuje humor dotyczący astrologii i wiary w nią, pokazany w *Uczcie Trymalchiona* Petroniusza. Dowcip Rzymianina polegał na tym, że żartami z kosmicznych sił przykrywał marny smak podanych na uczcie potraw. W tym kontekście ironicznej krytyce, dokonanej przez Weronikę Marię Pawlak, poddany został również rynek współczesnej polskiej literatury chrześcijańskiej.

Humor dotyczy również przetwarzania dawnych motywów, na przykład śmierci Poppei, pokazanej w operze Monteverdiego. *Torne-
rai* Justyny Bargielskiej w tym kontekście głębokiej analizie poddała Anna M. Brysiak.

Ponadto Dominika Budzanowska-Weglenda recenzuje *Kobiety i milczenie* w „*Pervigilium Veneris*” Anny Kucz – publikację dotyczącą niedostatecznie zbadanego jeszcze w polskim literaturoznawstwie Nemezjana, zaś Izabela Podlaska-Konkel opisuje *Iulius Firmicus Maternus, Kompedium astrologii (Mathesis), księgi I–III*, w tłumaczeniu i opracowaniu Joanny Komorowskiej. Numer zamyka esej Victorii Herrery o kształtowaniu się poezji urugwajskiej w latach trzydziestych XIX stulecia oraz wspomniany tekst Weroniki Pawlak o polskim rynku wydawniczym literatury chrześcijańskiej.

Rozległość epok, strategii komicznych, a także form literackich omawianych w tym numerze utworów powinna być dla czytelników przekonującą zachętą do jego lektury.

*Redaktor tematyczny
dr hab. Paweł Stangret*